

МОВНА ОСОБИСТІТЬ МАТЕРІ В П'ЄСІ П. АР'Є «НА ПОЧАТКУ І НАПРИКІНЦІ ЧАСІВ»

Саларьова А.

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Кафедра української мови і літератури

alinasalaryova@ukr.net

Науковий керівник – *Брага І. І.*, к. ф. н., доцент, доцент кафедри української мови і літератури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

Утвердження антропоцентричної парадигми в сучасній лінгвістиці сфокусувало увагу науковців на дослідженні особливостей носія мови, що призвело до уведення у науковий обіг поняття «мовної особистості».

Суттєві напрацювання з вивчення мовної особистості здійснили такі українські лінгвістки, як О. Сахарова, І. Синиця, Л. Ставицька, Т. Снітко та ін.

Утім, незважаючи на широке коло ґрунтовних досліджень, проблема вивчення мовної особистості персонажів сучасної української драми, на сьогодні недостатньо досліджена, що і зумовлює актуальність нашої розвідки. Тож, метою нашої роботи є аналіз мовного образу матері на матеріалі тексту п'єси П. Ар'є «На початку і наприкінці часів» [1].

Дослідники трактують мовну особистість як «феномен, в якому проявляється як індивідуальна специфіка особистості, так і загальні національно-культурні риси мовленнєвого спілкування» (цит. за: [3, с. 47]).

Мовна особистість матері в драматичному творі П. Ар'є представлена іменниками *травниця* [1, с. 73], *партізанчиха* [1, с. 80], *герой* [1, с. 81], а також прикметниками *отважна* [1, с. 46], *стара* [1, с. 61], які демонструють вік, риси її характеру та рід занять.

Важливу роль у творенні мовної особистості матері відіграють жести та міміка, які набувають значення індикаторів душевного стану, думок, емоцій і прагнень. Так, показовими маркерами конструювання мовної особистості Баби Прісі вважаємо її жестову поведінку та міміку, які є способом психологічного розкриття: *хреститься* [1, с. 41], *хитро мружиться* [1, с. 42], *закриває обличчя руками* [1, с. 82].

Найповніше схарактеризувати мовну особистість матері допомагають мовленнєві партії Баби Прісі з її донькою. На перший погляд, у стосунках між ними відсутні теплота і взаємопідтримка, адже мати критикує дії доньки за допомогою вживання лайки (*У тебе шо*

– *дві ліві руки, чи що?* [1, с. 21]; *У тебе що, очі на потилиці?* [1, с. 21]), причитань (*Ой йой, Боже ж ти мій, за що мені така кара?* [1, с. 21]) і прокльонів (*Тьху, тьху на твої руки, тьху!* [1, с. 22]). Вважаємо, що використовувана інвективна лексика та фразеологія надає мовцеві можливості психологічно розвантажитися.

Аналіз мовлення Баби Прісі дозволив помітити, що відкрите вираження своїх почуттів для неї не притаманне, співчуття до доньки вона виражає завуальовано: *то поважай свою матір, котра тебе назад у свою хату впустила* [1, с. 20]. Зменшувально-пестливий суфікс *-ечк*, вжитий у звертанні матері до доньки (*дочечко* [1, с. 68]), оприявлює материнський мовний світ, що ґрунтується на традиціях українського мовного етикету (див., напр.: [2, с. 112]).

Таким чином, можна зробити висновок, що мовна особистість матері у драматичному творі П. Ар'є представлена різноманітними засобами, які вказують на моральні риси, психологічні особливості, соціальну належність персонажа.

Література

1. Ар'є П. Баба Пріся та інші герої. Брустури: Дискурсус, 2015. 275 с
2. Богдан С. К. Мовний етикет українців: традиції і сучасність. Київ: Рідна мова, 1998. 475 с.
3. Корольова Т. М., Шаповал А. С. Мовна особистість у художньому творі. Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. Лінгвіст. науки. 2015. №20. С. 46-52.

ВФЕМІЗМИ ЧИ ЛЕГАЛІЗОВАНЕ ТАБУ?

Сень А.

Національний університет «Львівська політехніка»
Інститут комп'ютерних наук та інформаційних технологій
Кафедра прикладної лінгвістики
alla-mari@ukr.net

Науковий керівник – **Наконечна Г. В.**, к. ф. н., доц., доцент кафедри української мови Національного університету «Львівська політехніка»

Ми живемо зараз у 10-х роках ХХІ століття – періоді, у якому соціум вимагає мінімум неповаги та максимум толерантності, викорінення нетактовності та пропаганда взаємопошани. Це час, коли в